

Communes.
Közönséges Tanítás.
Leírta
Arany János
Kisújszállás. Nov. 3án
1834.

Közönséges Tanítás.
Szent Lecke. Préd. I:14

„Láttam minden dolgokat, melyek lesznek a nap alatt, hogy mind ezek hiábavalóságok, és a léleknek gyötrelmei.”

Nincsen a teremtett dolgok között csak egy is, mely a változásnak vastörvénye alól fel volna szabadítva, és még is az emberi szív oly veszendő dolgokba helyezheti bizodalját, melyek hiábavalóságok és a léleknek gyötrelmei.

Nagyon balra magyarázná valaki a bölcs elolvasott szavainak értelmét, ha azt állítaná, hogy e beszédekben az Isten áldása iránt hidegséget, a szabados és ártatlan gyönyörűségek iránt pedig unalmat és iszonyodást akar gerjeszteni. Csak azt akarja ő ebben mondani, hogy nem abban áll az embernek boldogsága és fő java, melyben azt az embereknek nagyobb része keresi, és hogy azok a dolgok, melyeket az emberek úgy néznek, mint fő célt, csak mellesleg való eszközök azokhoz képest, melyekben a valódi, csupa boldogság áll, és azok ezekhez képest merő hiábavalóságok és a léleknek gyötrelmei.

Ezen beszédeknek alkalmatosságával akarok elmélkedni előttetek:

Először: azokról a dolgokról, amelyekben a bölcs hiába keresi a boldogságot, és amelyekről azt mondja, hogy azok a léleknek gyötrelmei.

Másodszor: pedig azt mondom meg, mi teszi az embernek fő javát és boldogságát.

Azt lehetne gondolni Keresztyének, hogy mikor a Krisztus a földre leszállott és a keresztyénvallás fundamentumát megvetette, annyira elűzte mennyei tudományának jól tévő világával a babonáság sűrű homályát, hogy a bálványimádásnak, legalább azok között a nemzetek között, akik az ÚrJézus nevére neveztetnek, egészen végeszakadt. De fájdalommal kell megvallani, hogy a Keresztyének között is többnyire mindnek van egy kebelebeli bálványa, melynek naponként áldoz, ugyanis milyen sokan találkoznak, akik, mint a Mózes-beli Zsidók, imádják a néma aranyat!

– Nagy része a halandóknak elfelejtkezik a rendeltetéséről, a kincskeresést teszi céljává az életnek. De hát azok, akik a pénzt hathatós eszköznek nézik a fő jó elnyerésére, eljuthatnak-e ez által erre a célra? Éppen, hogy nem Keresztyének! Mert igaz ugyan, hogy a pénzen mindent meg lehet szerezni, ami az ételünkre és a ruházatunkra szükséges, de olyat, ami a boldogságra tartozik, egyet sem.

– Hogy testünket és lelkünket betegségtől megoltalmazhassuk, megőrizhessük, arra a világnak kincse sem elégséges; szerezhetsz magadnak gazdagsággal barátokat, vagy inkább körülötted csapodárkodó hízelkedőket, de igaz barátokat, akik nélkül pedig az életnek minden édessége keserű a halandóra, még csak egyet sem. Míg boldog vagy, követnek azok téged, de szerencsétlenségedben futnak előled, vagy pedig még ki is nevetnek. Nem említem azt a sok álmatlan éjszakát, melyet a fősvény a saját kincsének szaporításán gondolkodásban tölt el. Nem említem azt a szüntelen rettegést, amibe esik, ami kínozza őt. A félelem, hogy netán vagy erőszak, vagy valamely szerencsétlenség által megfosztják a javaitól. Mit tehetnek a levegőbe magasan felnyúlt paloták, melyek kevélyen hirdetik birtokosuknak gazdagságát és méltóságát, ha eljön a tűz, pusztítva rohan ki a víz az árkaiból, az elementumok felháborodnak, és kőhalommá teszik a büszke épületeket. És, amikor a fejed fölött menyköves fellegek csoportosulnak össze, villámlásokkal és menydörgésekkel rettentik szívedet, amikor szent Dávid énekel, az Úrnak szava megdördül a vizeken, akkor az Úrnak szava letöri a cédrus fákat, az Úr letöri a

Libanus cédrusait és megtomboltatja azokat. Úgy, mint a tulkokat, a Libánust és Síriont, mint az egyszerű fiait, midőn az Úrnak szava bocsájt lángos tüzet, midőn megreszketteti a pusztát, a Kádes pusztáit, akkor mondom, bátorságba helyezhetnek-e a kincseid, s meggátolhatják-e a harcoló egeket? – Vagy, amikor a döghalált okozó gőzök, és nyavalyák megvesztegetik a levegő-eket, ellenállhat-e aranyaidnak özöne, hogy azok hozzád ne férjenek?

– Vagy, végül, amikor a mind ezeknél rettenetesebb szélvész, a lelkiismeret, az elkövetett gonoszságok emlékezete feltámad szívedben, lecsendesíthetik-e azt temérdek kincseid?

Ó, nem, Keresztyének! A kincseknek nincs ennyi ereje, nem helyezhetnek azok bennünket boldogságba, és így, méltatlanul el mondhatjuk-e, hogy azok csak hiábavalóságok, és a léleknek gyötrelmei?

Továbbá: láthatjuk, és tapasztalhatjuk, hogy némely emberek rangjukba és méltóságukba helyeztetik legfőbb javukat. Igaz ugyan, hogy szép dolog azokkal bírni: de ezek szintűgy nem segíthetnek az embereken ott, ahol a legnagyobb szükség volna a segedelemre. A nagy méltóságba helyeztetett emberek szintűgy, vagy még jobban, ki vannak téve a veszedelmeknek, mint a közönséges emberek. Mert, úgy tapasztaljuk, hogy amint a magas hegyek és épületek tetején a szélvészek, és égi háborúk dühösségei gyakrabban uralkodnak, mint a völgyön, és az alacsony kunyhók körül, azonképpen azon személyek körül vannak a legbokrosabban a gondok, a bűk, a bánatok, a félelmek és a rettegések, akik a világi méltóságnak magasabb polcain ülnek. A nyavalyák, a betegségek, a döghalál rettenetességei szintűgy uralkodnak a fejedelmeken, mint a porba csúszkáló kolduson.

– De, ha mind ezek ellen oltalma volna is, vajon hol van az a hatalom, amely a felháborodott lelkiismeretnek ellenállhatna, hol van a méltóság, amely annak kétségbe ejtő szemrehányásai, és mardosásai ellen bátorságba helyezné magát?

Ama híres Nagy Sándorról azt jegyezték fel a történetkönyvek, hogy miután az akkor ismeretes világnak nagyobb részét meghódította volna, azon panaszkodott, miért nem teremtett még az Isten másik világot is, hogy azt is hatalma alá hajtaná. És mégis, amikor hirtelen haragjába legkedvesebb barátjának szívét átütötte volna, feltámadt benne a lelkiismeret, mérget vett be, és azzal vetett véget tulajdon életének.

Hasonlóképp, egy Néró nevű kegyetlen római császárról olvassuk, hogy miután ártatlanul megölte két feleséget, mostoha öccsét, legjobb tanítóját, és végül a tulajdon édesanyját is, annyira meggyötörte az ellene feltámadt bíró, a lelkiismeret, hogy minden mennydörgésben az Istenek ellene kiáltó bosszúálló szavát, minden villámlásban az életét eloltó fegyvert képzelte. Ezért palotája szegletének legrejtettebb helyén kereste a soha fel nem talált nyugodalmat.

– És így Keresztyének, nem azt mondhatjuk-e a világi fényről, hatalomról és méltóságról is, hogy azok is csak hiábavalóságok és a léleknek gyötrelmei?

A világi mulandó jók között, amikben a halandó bizakodni szokott, nem utolsó helyet foglal-e el a szépség? De, ez is csak merő hiábavalóság.

Ugyanis a bársonyos mezőket egy éjjeli dér megfosztja zöld színétől, a tavasznak legfőbb ékességei a sokszínű virágok, a nap égető tekintetétől elhervadnak. Így múlik el a szép ábrázat, a piros orca, midőn azokat a nyavalyák, a vénség, és halál kivetkőzteti deli formájukból.

Van még egy neme az embereknek, akik még a sokkal repedezettebb nádszálhoz ragaszkodnak, mint az eddig említettek. Ők azok, akik a világi gyönyörűségeken helyezik fő javukat és boldogságukat.

Gyönyörködni módjával a világban, bölcs emberhez illik, de ezekben elmerülni, és magát a testi gyönyörűségeknek rabul adni, a kívánságoknak szolgálni, ez az, ami az embert egész a baromig lealacsonyítja. Jó ugyan a mi szemeinkkel nézni a napot, és édesek az életnek gyönyörűségei, de ezek is akkor hagyják el az embert, mikor legtöbb szükség volna rájuk. És, ha szinte a tetsző gyönyörűségeken és örömeiken zajogja is el valaki életének azon korát, melybe, mind testi, mind lelki ereje épségben van: eljön órá is a vénség. Ősz hajak fedik be zavart fejét, de amelyek nem lengenek, nem hamvadnak el tisztességesen. Eljön a sírnak éjjele, bezárja szemeit, és ami kevés gyönyörűsége lett volna, még annak látásától is megfosztja azokat. Avagy, tehát Keresztyének, a gyönyörűségek is nem hiábavalók, nem a lélek gyötrelmei voltak-e órá nézve?

Megértve már ezekből Keresztyének, hogy az eddig előszámláltak közül egyikbe sem lehet bízni, lássuk már!

Másodszor: mi teszi hát az ember fő javát és boldogságát? Az ember fő javának ismertető bélyege ez, hogy amint az Isten változhatatlan, úgy az ember is, az ő jócselekedete által megnyeri azt. Midőn az éltető állatok megolvadnak is, és a világ alkotmánya összedől, győzedelmesen áll meg a maga lelkének erejében, és az Isteni kegyelmétől gyámolítva, azok összeroskadó hantjai felett. Ezen fő jó a vallás, és annak gyümölcsei, a jócselekedetek. Az eddig előszámlált világi jók csak bizonyos időbe nyújtanak vigasztalást, és akkor hagynak el bennünket, amikor a segítségre a legnagyobb szükségünk volna. De a vallás, ez az égből alá szállt vigasztaló és oltalmazó Angyal boldog állapotunkban velünk van, szerencsétlenségünkben megsegít, örömünket tetézi, bánatunkat enyhíti, egészségünket fűszerezi, betegségünket gyógyítja: egy szóval a vallás egy bennünk lakozó Istenség, mely nemcsak boldog órainkat kedvesebbé, hanem a keserűeket is édesekké változtatja.

A vallás ugyanis az, amely megőrzi a gazdagnak szívét a kevélységtől, és fősvénységtől, az erőt a vétkes magába-bizakodástól, a szegényt az elcsüggedéstől, és kétségbeeséstől. Tegyetek ti is magatok, itt bizonyosságot, vallást szerető Keresztyének! Hányszor merítettetek vigasztalást a vallásból, midőn azt minden gazdaságotokban, méltóságokban, és erőtkben fel nem találtátok. Hányszor csendesítette le életadó vigasztalással felháborodott lelkiismeretetek az Isten kegyelmességében, irgalmasságában való bizodalom. Szóljatok ti utolsó szükségre jutott szűkölködők, ti, az élet terhe alatt elalélt nyomorultak, kik mindentől elhagyva gyakran a kétségbeesés örvényéhez közelítettetek. Szóljatok, mondom, ha nem a vallás volt az, amely lágy golycsot kötött sebzett szívetekre, ezen szavakkal vigasztalva: Jöjjetek én hozzám, kik fáradtatok és meg terheltettetek, én könnyebbítelek titeket.

Úgy van Keresztyének! A vallás és a virtus azok az állandó javai az életnek, amelyek még a síron túli halál után is megmaradnak. A gazdagságon hatalma van a szerencsének, a rangon pedig a történeteknek. A vallás pedig, és a jó cselekedetek ezeken is győzedelmeskednek. Mikor a testnek sátra bomlani kezd, mikor megszűnik bennünk munkálkodni az életerő, és a vér az erekben megfagy, mikor a szemek ellankadnak, beesnek, az ajkak megkékülnek, az orcák elhalványodnak, mikor a koporsó ködjei, sötét éjszakába borítják a létet, akkor is a vallást és az Istennek irgalmasságát élénk terjesztve a halált édessé teszi minekünk. Ez megtanít bennünket, hogy úgy nézzük a világi életet, mint az örökkévalóságnak kezdetét, és a sírt, mint olyan hajlékot melynek ajtaja paradicsomra nyílik. Boldog ország, szeretetre méltó haza! Megelégedés és öröm lakik te benned, a bánatok és nyomorúságok idegenek te benned! Gazdagság, rang és pompa, mind hiábavalóságok és lélek gyötrelmei, amik belőled lesznek kivéve. Egyedül a vallás és a jó cselekedetek, az örök boldogság fundamentumai élnek te benned!

Ezek így vannak Keresztyének! Ne ragaszkodjunk felettébb a világi múlandó jókhoz, hanem a vallás és virtus által vezéreltetve keressük az odafentre valókat. Így, ha az utolsó ellenséggel, a halállal szembe szállunk, így biztatjuk magunkat: kicsoda több nálad az egekben? Én csak benned, és másban nem gyönyörködöm ezen a földön, ha bár elfogyatkozik az én szívem és testem, de az én szívemnek kősziklája és az én erősségem te vagy egyedül, óh, Isten, mind örökké, Ámen. – Nov. 3-án.1834-ben, Arany János.